

Cümlelerin Öğeleri

Bir cümle öğelerine ayrılırken:

- Önce yüklem bulunur, sonra yüklem dışındaki öğelere sorular sorulur.
- Sıfat ve ad tamlamaları, deyim ve deyişler, ikilemeler, birleşik eylemler (fark etmek vs.), edat ve bağlaçlarla kurulan sözcük grupları **beraber alınır**.
- Eylemsilere soru sorulmaz. Herhangi bir sorunun cevabı olmayan kelime ve kelime grupları (örneğin hitap ve ünlem sözleri) **cümle dışı unsurlardır**.

Temel Öğeler

Yüklem

Cümlede yapılan iştir. Fiil veya isim köklü olabilir. Bir veya birden fazla sözcükten oluşabilir.

*Hızlıca kapıdan **çıktı**. (Fiil kök)*

*Telefonu açan **Aliydi**. (İsim kök)*

Özne

Cümlelerin yüklemine yapan şeydir.

***Kardeşi** (özne) / bana / baktı (yüklem).*

Bazı cümlelerde özne bulunmayabilir, fakat yüklem nasıl çekimlendiğine bakarak öznenin ne olduğu anlaşılıyor olabilir. Buna **gizli özne** denir.

(o [gizli özne]) Bana / baktı (yüklem).

Edilgen çatılı cümlelerde eylemin yapıldığı şey **sözde özne**, eylemi yapan şey **örtülü öznedir**. Örtülü özne, varsa, zart tümleci görevi görür.

***Duvarlar** (sözde özne) / **boyacılarca** (örtülü özne, zarf tümleci) / yenilendi (yüklem).*

Edilgen çatılı cümlelerde hiç özne de olmayabilir, örneğin "Bu saatte dışarı çıkılmaz."

Yardımcı Ögeler

Nesne

Yüklemden etkilenen şeydir. Yükleme sorulan "ne, neyi, kimi" sorularının cevabıdır. Yalın halde, yani **belirtisiz nesne olarak**, veya -i hal eki almış, yani **belirtili nesne** olarak bulunabilir.

*Adam **çöp-ü** attı. (belirtili)*

*Bana **hediye** aldı. (belirtisiz)*

Dolaylı Tümleç

Yer bildirir. Yükleme sorulan "-e, -de, -den" durum ekli sorular cevabıdır (nereye, nerede, vs.).

*Otobüs İstanbul'**a** gidiyor.*

*Kardeşi Ankara'**da** oturuyor.*

*Buraya İzmir'**den** geldi.*

Cümlede birden fazla dolaylı tümleç olabilir, bunlar ayrı ögelerdir. Eğer bir sözcük grubunun kısımları farklı sorulara cevap veriyorsa, bunlar ayrı ögeler değildir; **sözcük grupları bölünmez.**

Zarf Tümleci

Zaman, durum, miktar, neden, yön belirtir. Yükleme sorulan "ne zaman, nasıl, ne kadar, nere, neden veya niçin, niye, ne diye, ne" sorularının cevabıdır.

***Yavaşça** yaklaştı.*

Ad durum eki alan yer-yön bildiren sözcükler zarf tümleci değildir:
*Asağıy-**a** indi.*

Edat Tümleci

Zarf tümlecinin alt kümesidir. "ile" edatının oluşturduğu sözcük grubudur.

*Uykuya **ninnilerle** (ninniler- **ile**) daldı.*